

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 22. března 2018 ve věci č. 11308/16 a 11344/16 – *Tlapak a ostatní proti Německu*

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že omezením rodičovské odpovědnosti příslušníků náboženského společenství, kteří vůči dětem systematicky uplatňovali tělesné tresty, nedošlo k porušení jejich práva na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé jsou členy náboženského společenství Dvanáct kmenů, jehož dvě komunity žily v Německu. V roce 2012 se v tisku objevily zprávy o tom, že členové této církve uplatňují vůči dětem tělesné tresty, zejména bití rákoskou. Následně se o společenství začal zajímat orgán péče o dítě rovněž z toho důvodu, že členové komunity neposílali děti do školy. V srpnu 2013 se objevil videozáznam natočený skrytou kamerou televizním reportérem, na které byly zaznamenány různé formy tělesných trestů dětí ve věku tří až dvanáct let. Na základě zpráv z tisku a svědectví bývalých členů církve byly děti žijící v těchto komunitách v roce 2013 odebrány. Děti stěžovatelů byly umístěny do pěstounské péče a rodičům byla omezena rodičovská odpovědnost, a to pokud jde o rozhodování o místě pobytu dětí, jejich zdraví a vzdělávání. Soudy uvedly, že stěžovatelé byli na základě svého náboženského vyznání přesvědčeni o oprávněnosti svých výchovných prostředků spočívajících v systematickém bití rákoskou pokaždé, když děti porušily pravidla. Děti tak žily v neustálém strachu z fyzické bolesti, zažívaly ponížení a psychické utrpení.

Některé z dětí byly stěžovatelům následně vráceny do péče, jiné zůstaly u pěstounů. V roce 2015 se rodiny přestěhovaly do České republiky.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že rozhodnutí o omezení jejich rodičovské odpovědnosti byla nepřiměřená a v rozporu s právem na spravedlivý proces. Dále uváděli, že důvodem pro odebrání dětí bylo náboženské přesvědčení rodičů, přičemž jim bylo znemožněno vychovávat děti v souladu s jejich náboženským přesvědčením.

Soud zkoumal všechny námitky pod zorným úhlem článku 8 Úmluvy, který zaručuje právo na respektování rodinného života.

a) K existenci zásahu, zákonnosti a legitimnímu cíli

Soud předně konstatoval, že rozhodnutí o omezení rodičovské odpovědnosti bylo zásahem ve smyslu článku 8 Úmluvy, který měl oporu v občanském zákoníku.

Soud se dále zabýval námitkou stěžovatelů, že zásah nesledoval legitimní cíl a že rozhodnutí nebylo založeno na úvahách o tělesných trestech, ale na členství stěžovatelů v komunitě Dvanáct kmenů a výchově v souladu s jejich vírou. Soud k tomu uvedl, že články 8 a 9 Úmluvy a článek 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě dávají rodičům právo na výchovu dětí v souladu s jejich náboženským přesvědčením

(*Vojnity proti Maďarsku*, č. 29617/07, rozsudek ze dne 12. února 2013, § 37), což nicméně neznámá, že děti mohou být vystaveny nebezpečným praktikám nebo fyzické či psychické újmě. Takovou ochranu nezletilých ostatně zakotvují i další mezinárodní úmluvy, jako např. Úmluva o právech dítěte, která zavazuje státy přijmout opatření na ochranu dětí před jakýmkoli tělesným nebo duševním násilím. Ačkoli se soudy zabývaly členstvím stěžovatelů v církevním společenství a jejich náboženským přesvědčením, rozhodnutí byla založena na pravděpodobnosti, že děti budou bity rákoskou. Nadto spojení mezi náboženským přesvědčením a bitím rákoskou uváděli sami stěžovatelé, když ospravedlňovali své výchovné metody. Soud dospěl k závěru, že rozhodnutí byla určena na ochranu práv a svobod dětí, a sledovala tudíž legitimní cíl ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy.

b) K nezbytnosti zásahu

Soud v první řadě zopakoval svoji ustálenou judikaturu, že je v nejlepším zájmu dítěte zachovat si vazbu na biologickou rodinu vyjma případů, kdy je rodina obzvláště nezpůsobilá, a zajistit výchovu dítěte v bezpečném a spolehlivém prostředí, přičemž rodiče nesmí přijmout opatření, která by poškozovala zdraví nebo vývoj dítěte (*Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku*, č. 41615/07, rozsudek velkého senátu ze dne 6. července 2010, § 136). Státy mají pozitivní závazky zajistit, aby osoby v jejich jurisdikci nebyly objektem mučení, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestu, včetně takového zacházení soukromými osobami, jako např. v případě *A. proti Spojenému království*, č. 25599/94, rozsudek ze dne 23. září 1998, § 22, ve kterém bylo dítě bito rákoskou nevlastním otcem. Špatné zacházení může být shledáno v rozporu s článkem 3 Úmluvy, pokud např. vede ke snížení lidské důstojnosti, nebo vzbuzuje pocity strachu, úzkosti nebo méněcennosti (*Bouyid proti Belgii*, č. 23380/09, rozsudek velkého senátu ze dne 28. září 2015, § 87).

Výbor OSN pro práva dítěte ve svém obecném komentáři č. 13 k Úmluvě o právech dítěte (CRC/C/GC/13 ze dne 18. dubna 2011) definuje tělesné trestání jako jakýkoli trest, ve kterém je fyzická síla použita a určena ke způsobení určitého, ať už jakkoli mírného, stupně bolesti a nepohodlí, a zdůrazňuje, že jsou zapovězeny jakékoli formy násilí na dětech, jakkoli mírné.

Konečně v případech vztahujících se ke článkům 3 a 8 Úmluvy Soud zdůrazňuje povinnost státu chránit fyzický a morální vývoj dětí a jiných zranitelných osob (*K. U. proti Finsku*, č. 2872/02, rozsudek ze dne 2. prosince 2008, § 46).

V projednávané věci bylo zásadní posoudit, zda rodičovská praxe spočívající v bití rákoskou je dostatečným důvodem pro omezení rodičovské odpovědnosti a odebrání dětí. Stěžovatelé přitom tvrdili, že bití nedosahovalo stupně závažnosti ve smyslu článku 3 Úmluvy a že při vyšetření po odebrání dětí nevykazovaly známky fyzického násilí. Soud nezkoumal stížnost z pohledu článku 3 Úmluvy, nicméně konstatoval, že dané zacházení by mohlo spadat do působnosti tohoto článku.

Soud považuje za chválné, pokud státy zakáží všechny formy tělesných trestů dětí, aby se předešlo riziku špatného a ponižujícího zacházení. Německo již zavedlo právo dětí na výchovu bez násilí a zakázalo fyzické tresty, psychická zranění a jiné ponižující zacházení. Právní ustanovení zakazující tělesné trestání nezletilých by měla být prosazována přiměřenými opatřeními, aby byly zákazy v praxi účinné. Soud shledal, že riziko systematického a pravidelného bití rákoskou je relevantním důvodem pro omezení rodičovské odpovědnosti a odebrání dětí z péče rodičů.

Pokud jde o rozhodovací proces, stěžovatelé byli zastoupeni advokátem, mohli předestřít své argumenty a stejně jako jejich děti a opatrovníci vypovídali u soudu. Pokud jde o slyšení jednoho z dětí tehdy dvouletého, Soud poznamenal, že požadavek na výpovědi dětí v opatrovnických řízeních závisí na okolnostech případu, zejména na věku a vyspělosti dítěte (*Sahin proti Německu*, č. 30943/96, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 2003, § 73). S ohledem na věk dítěte Soud považoval za přijatelné, že soudy dítě nevyslechly. Soud jmenoval znalce a vyslechl ho, stejně jako znalce zvoleného stěžovatelem. Následné odvolání souhlasu stěžovatelů s vyšetřením znalcem jmenovaným soudem, kterého se původně účastnili dobrovolně, nečiní znalecký posudek nepoužitelným důkazem, a vzetí názoru znalce v potaz bylo ospravedlněno obecným zájmem na účinné ochraně dětí v opatrovnických řízeních. Rovněž s ohledem na skutečnosti, že vnitrostátní

orgány mají výhodu přímého kontaktu s účastníky řízení, Soud dospěl k závěru, že procesní požadavky vtělené do článku 8 Úmluvy byly naplněny.

Konečně pokud jde o proporcionalitu zásahu, Úmluva za všech okolností zakazuje jakékoli trestání bez ohledu na chování dotčené osoby. Soudy neposuzovaly riziko pro děti obecně s ohledem na názor stěžovatelů na rodičovství, ale u každého dítěte zvlášť zkoumaly, zda existovalo riziko tělesného trestání. S ohledem na právo dětí na výchovu bez násilí zakotvené v právním řádu a výchovné přesvědčení stěžovatelů vnitrostátní soudy uvedly, že odebrání dětí bylo namístě. Podrobně odůvodnily, proč nebylo možné zvolit mírnější opatření k ochraně dětí. S poukazem na znalecký posudek, který uváděl, že fyzické následky bití byly pouze krátkodobé, zatímco psychické mohou být vysledovány až s delším časovým odstupem, soudy správně uvedly, že účinná ochrana dětí spočívající v neohlášených návštěvách a bližším sledování dětí nebyla možná. Soud k tomu dodal, že řízení se týkalo institucionalizovaného násilí na nezletilých, které bylo ze strany rodičů považováno za prvek výchovy. Z uvedeného důvodu žádná pomoc ze strany orgánu péče o dítě, jako např. proškolení rodičů, nemohla děti účinně ochránit, jelikož výchova pomocí tělesných trestů byla založena na jejich pevném přesvědčení. Rodiče nadto během řízení odjeli z Německa a dohled příslušných orgánů tak nebyl možný. Vnitrostátní soud se rovněž pokusil zprostředkovat uzavření dohody mezi orgánem péče o dítě a rodiči, aby jim děti mohly být vráceny a aby současně ochránily děti před tělesnými tresty.

S ohledem na výše uvedené Soud učinil závěr, že existovaly relevantní a dostatečné důvody pro omezení rodičovské odpovědnosti. Ve spravedlivém řízení soudy nastolily rovnováhu mezi nejlepším zájmem dětí a stěžovatelů, která nevybočila z jim daného prostoru pro uvážení. K porušení článku 8 Úmluvy tudíž nedošlo.